

METOD ČEPAR – ANDREJA LEGAN RAVNIKAR

ZBORNİK O SODOBNI SLOVANSKI LEKSIKOGRAFIJI

COBISS: 1.19

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.26.2.12](https://doi.org/10.3986/JZ.26.2.12)

Božana Niševa idr. (ur.), *Slovanská lexikografie počátkem 21. století: sborník příspěvků z mezinárodní konference*, Praha 20.–22. 4. 2016, Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2018, 544 str.

Leta 2018 je izšel zbornik znanstvenih prispevkov z mednarodne konference slavistov *Slovanská lexikografie počátkem 21. století* (Slovanska leksikografija na začetku 21. stoletja), ki je aprila 2016 potekala v Pragi v Češki republiki. Udeležilo se je 80 jezikoslovcev, predvsem leksikologov in leksikografov iz 14 (večinoma) slovanskih držav, pet raziskovalcev tudi z ZRC SAZU, z Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša. S področja sodobne leksikografije je imela plenarno predavanje Andreja Žele, referate pa so pripravili in predstavili Andrej Perdih in Tanja Mirtič, s področja terminografije Mojca Žagar Karer in iz zgodovinske leksikografije Alenka Jelovšek.

Simpozij je organiziral Oddelek za slavistično jezikoslovje in leksikografijo Slovenskega inštituta Akademije znanosti Češke republike, da bi mednarodni znanstveni javnosti predstavili sodobne teoretične in praktične dosežke slovanske leksikografije. Konferenca se je navezovala tudi na sodelovanje češkega inštituta z Inštitutom za bolgarski jezik v letih 2013–2016. (Kot rezultat tega sodelovanja je leta 2017 izšla skupna monografija *Moderní slovanská lexikografie* (Moderna slovanska leksikografija).)

Obsežna kolektivna monografija vsebuje 59 znanstvenih prispevkov, ki so razvrščeni znotraj dveh raziskovalnih področij – sinhronega in diahronega slovaropisja. Sinhrono raziskave so umeščene v sklope glede na različne tipe slovarjev: Razlagalni slovarji in slovarski portali, Dvojezični slovarji, Specialni slovarji (npr. sinonimni, slovarji neologizmov, morfološki, besedotvorni slovarji ipd.); Popis besedišča v slovanskih jezikih – teorija in praksa. V okviru diahronega slovaropisja so obravnavani pretežno zgodovinski slovarji.

V razdelku *Výkladové slovníky, slovníkové portály* (Razlagalni slovarji, slovarski portali) je predstavljenih devet prispevkov osmih avtorjev. **Ljudmila Kirova** v članku *Bŕlgarski onlajn rečnici*¹ (Bolgarski spletni slovarji) obravnava pet bolgarskih slovarjev (razlagalnega, pravopisnega, sinonimnega, slovar besednih oblik in angleško-

¹ Naslovi člankov v bolgarski, ruski, ukrajinski in srbski cirilici so prečrkovani. Tudi imena in priimki so iz cirilice praviloma prečrkovani, ne nujno poslovenjeni.

-bolgarskega), ki obstajajo v knjižni obliki in na spletu. Osredotoča se na prednosti spletne izdaje: možnosti povezave na druge spletne slovarje, beleženje najbolj iskanih besed, predlaganje novih iztočnic. *Rečnik na dumite v bālgarskija ezik* (<http://rechnik.info>) združuje razlagalni, sinonimni, etimološki in bolgarsko-angleški slovar. *Bālgarski T-rečnik* (<http://www.t-rechnik.info>) je spletni slovar, kjer je pojasnjen pomen več kot 30.000 bolgarskih besed. *Bālgarski rečnik – Institut za bālgarski ezik* (<http://ibl.bas.bg/rbe>) je največji bolgarski razlagalni slovar. *Rečnik na bālgarski ezik – otvoren projekt* predstavlja poskus pripraviti portal, podoben našemu spletnemu jezikovnemu portalu Fran.

V članku *Exemplifikace v Akademickém slovníku současné češtiny* (Ponazoritev z zgledi v Akademskem slovarju sodobne češčine) **Michaela Lišková** analizira problematiko stereotipov v zvezi s spolom, starostjo, narodnostjo in vero v akademskem slovarju. V prvem delu članka so predstavljena načela izbora zgledov za obravnavani slovar: da je zgled čim bolj tipičen za pomen, ki ga predstavlja, in da je uporabljan v nezaznamovanih pomenih. Pomemben kriterij pri izboru zgledov za slovar je tudi, da ta ne preusmerja pozornosti bralca na druga področja.

Tanja Mirtič v članku *Flektivní a akcentuační paradigmata ve třetím vydání Slovníku slovenského spisovného jazyka* (Sklanjativene in naglasne paradigme v tretji izdaji Slovarja slovenskega knjižnega jezika) napoveduje problematiko pregibnih besednih vrst v eSSKJ. Osredotočila se je na predstavitev izdelave tipičnih shem zanj, ki so nastale na podlagi Riglerjeve sheme za jakostni oz. tonemski naglas. V nadaljevanju je predstavila sklanjativno paradigmo samostalnika *otrok* in spregatev glagola *teči*; iz njiju lahko razberemo tako regularne kot neregularne pojave. Za bralca, ki ne pozna slovenskih jezikoslovnih izrazov, bi bilo priporočljivo razložiti uporabljene kratice.

Prispevek *Propriální frazeologie ve výkladovém slovníku* (Lastnoimenska frazeologija v razlagalnem slovarju) avtorice **Renáta Neprašove** se osredotoča na obravnavo frazemov s sestavinami iz lastnih imen. Med antroponimi so zanimivi biblijski frazemi (npr. *být starý jako Metuzalém*), frazemi z imeni iz antičnega sveta in frazemi, povezani z ljudskim izročilom. Toponimi se pojavljajo v primerih kot *nosit sovy do Athén*. Sledi praktična predstavitev frazemov na primeru *Adam*, npr. *koupat se na Adama*, ki ima v slovenščini ustreznico *kopati se v Adamovem kostumu*.

Zdeňka Opavská je v članku *Monokolabilita ve výkladovém slovníku* (Monokolokabilnost v razlagalnem slovarju) zbrala besede, ki se pojavljajo samo v določenih položajih: kot sestavni del frazema (*pozdě bycha honit, danajský dar*), kot del večbesednih poimenovanj (*bobkový list, dotazovací jazyk*) in kot sestavina konotacij (*dokořán*). V Akademskem slovarju knjižne češčine je bilo sprejeto načelo, da se na take izraze opozarja s kvalifikatorskim pojasnilom (*samo v zvezi, samo v frazemu*). Tako načelo se zdi smiselno, saj uredatorji z njim opozarjajo na posebno rabo določenih besed.

Andrej Perdih je v prispevku *Dictionary Portal Fran: Current State and Future Developments* (Slovarski portal Fran: trenutno stanje in prihodnji razvoj) razložil uporabo in prednosti spletnega jezikovnega portala Fran z Inštituta za slovenski jezik Frana

Ramovša, kakršen je bil aprila 2016. Gre za edinstveni primer spletnega slovarskega portala v evropskem prostoru, na katerega smo lahko upravičeno ponosni in njegovim snovalcem hvaležni za ves trud.

Andrej Perdih se predstavlja še s prispevkom *Tipologija iztočnic v tretji izdaji Slovarja slovenskega knjižnega jezika*. V njem je orisal koncept eSSKJ, ki je bil pripravljen in potrjen leta 2015. V prispevku posebej izpostavlja lastnoimenske iztočnice, in sicer tipa *Božiček*, kjer uporabnik pričakuje pomenski opis. Te iztočnice so lahko sestavni del večbesedne leksikalne enote, ki je ni smiselno prikazovati le pri kateri od njenih občnoimenskih sestavin, npr. *Amerika: stric iz Amerike*. Tipologijo iztočnic primerjalno sooča tudi v primerljivih enojezičnih razlagalnih slovarjih pri drugih slovanskih narodih.

Andreja Žele v prispevku *Prikazovanje različne prostomorfemskosti v razlagalnem slovarju* opozarja na proste morfeme ob glagolih in na način njihovega prikaza v slovarju. Ugotavlja, da prosti glagolski morfemi kot glagolski leksikalizirani morfemi lahko dopolnjujejo obstoječi glagolski pomen v različnih pogledih. Predložnomorfemske glagole bi avtorica obravnavala kot samostojne iztočnice (*temeljiti na, ukvarjati se z/s*) ali kot podiztočnice (*gledati na, gledati po in gledati za, tiščati za, tiščati v, nor na, nor od*). Predlaga tudi slovarski prikaz vezljivih predložnih zvez, družljivih predložnih zvez in prostomorfemskih glagolov (*s se in si*).

Piotr Żmigrodzki analizira splošni spletni slovar sodobne poljščine *Wielki słownik języka polskiego PAN – elektroniczny słownik ogólny polszczyzny XXI wieku* (Veliki slovar poljskega jezika – splošni elektronski slovar poljščine 21. stoletja) (<http://wsjp.pl>), ki ga pripravljajo na Inštitutu za poljski jezik v Krakovu. Delo pri slovarju v več fazah poteka od leta 2005: od redigiranja 15.000 najpogostejših poljskih besed prek priprave 35.000 gesel, ki so s predhodno izdelanimi kakor koli povezana (npr. sinonimi, antonimi ipd.), do najnovejšega besedja. Na spletni strani so navedeni tudi etimološki in kronološki podatki (prva pojavitev) ter najnovejše pomenske enote. Pri pregibnih besednih vrstah se izpiše celotna paradigma, podobno kot pri našem novem eSSKJ. Stran je strukturirana zelo pregledno; za uporabnike, ki niso večji poljščine, pa bi bilo priporočljivo izdelati osnovne ukaze tudi v angleščini.

V razdelku *Dvojjazyčné slovníky* (Dvojezični slovarji) se kot prva predstavlja **Renate Belečnikow** s prispevkom *Russkij glagol v 10-om tome majnskogo Rusko-nemškega slovarja* (Ruski glagol v deseti knjigi Rusko-nemškega slovarja iz Mainza). V njem je analizirala posebnosti tega dvojezičnega slovarja, namenjenega strokovnim uporabnikom, ki je izšel na Akademiji znanosti in literature v Mainzu v Nemčiji (2003–2015). Kljub dvojezični zasnovi mikrostruktura slovarskega sestavka (na primeru glagolov) razkriva koncept, ki temelji na natančni obravnavi vsakokratne ruske iztočnice in nemške ustreznice. Geslo obsega besednovrstno opredelitev, slovnične, naglasne in izgovorne različice, morfološke značilnosti, besedotvorno tvorbo, vezljivost, izvor, izpostavlja stalne besedne zveze, v ponazarjalnem gradivu tudi kolokacije in stavčne strukture, v frazeološkem gnezdu pa se nahajajo frazemi, reki in pregovori – vse z nemškimi ustreznici.

David Blažek je v prispevku *Slovinská počítačová terminologie a její odraz ve Slovinsko-českém slovníku* (Slovenska računalniška terminologija in njeno zrcaljenje v Slovensko-češkem slovarju) predstavil razvoj slovenske računalniške terminologije, jo umestil v slovar, kjer bo predstavljala velik delež, saj je računalniškega izrazja v korpusu Gigafida veliko. Računalniške termine deli glede na izvor. Opozarja tudi na večbesedna poimenovanja (*navidezna resničnost*), izpeljanke (*tablica – tablični*) in pomenski prenos (*pripeti*). Za slovenskega jezikoslovca je zanimiv podatek, da je v slovenščini manj neposrednega prevzemanja angleških izrazov kot v češčini (*prenosnik : notebook*).

Vladimir Dubičinskij v prispevku *Slovarnoe opisanie »ložnyh družej perevodčika« i leksičeskijh paralelej* (Slovarski opis »lažnih prijateljev« in leksikalnih vzporednic) obravnava vedno aktualno problematiko prevajalcev – lekseme, ki jih metaforično imenujemo »lažni prijatelji«. Ti so posledica neprave, ljudske etimologije in nastanejo, kadar svoje jezikovno znanje in navade projiciramo na tujejezični jezikovni sistem. Medjezikovne homonime, paronime, sinonime, psevdointernacionalizme ipd. je najbolje razložiti v dvojezičnih slovarjih leksikalnih vzporednic. Koncept slovaropisnega prikaza v izrazni podobi ujemajočih se leksemov, katerih pomenska podoba se razlikuje, prikaže avtor na praktičnih zgledih ruskih in nemških besednih vzporednic.

Željka Fink-Arsovski v *O dveh slovarjah sravnitel'nyh frazeologizmov* (O dveh slovarjih primerjalnih frazmov) raziskuje dvo- in tričlenske primerjalne frazeme. Slovarski del hrvaško-slovanskega slovarja primerjalnih frazemov (2006) upošteva več slovanskih jezikov: slovenščino, makedonščino, bolgarščino, ukrajinjščino, ruščino, poljščino, češčino in slovaščino. Hrvaško-romansko-germanski slovar primerjalnih frazemov (2016) vključuje francoščino, portugalsščino, španščino in italijanščino, v izboru germanskih jezikov pa so zastopani angleški, nizozemski, nemški in švedski jezik. Ob zgledih iz obeh slovarjev so prikazana ujemanja in razhajanja med frazemi iz različnih tujih jezikov, ki so odvisna od zgodovinskih, družbenih, kulturnih ipd. okoliščin.

Mária Košková je pripravila prispevek *Bezekvivalentná lexika v dvojjazyčnom slovníku (na bulharskom a slovenskom materiáli)* (Neprevedljiva leksika v dvojezičnem slovarju (na bolgarskem in slovaškem gradivu)). Vanj je zajela lekseme, ki v drugem jeziku nimajo ustreznice, torej jih ni mogoče prevesti drugače kot opisno. Sociokulturni leksemi poimenujejo objekte ali pojave, ki so vezani na materialno ali duhovno dediščino bolgarskega naroda in jih v slovaški kulturi ni, npr. jedi (*sarma*), pijače (*boza* 'osvežilni napitek iz fermentirane koruzne moke'), oblačila ali obutev ipd. Opisno se prevajajo tudi izrazi, ki so povezani z osebnimi in zemljepisnimi imeni ali poimenovanji teritorialnih enot, ter nekateri pravni termini.

Elena Krejčova je v prispevku *Ezikāt na juridičeskite tekstove, otrazen v Češko-balgarskija juredičeski rečnik* (Jezik pravnih besedil, predstavljen v Češko-bolgarskem pravnem slovarju) analizirala pravno izrazje omenjenih dveh jezikov, ki vsebuje 15.000 terminov, kolokacij in stalnih besednih zvez. Kot primere navaja različne zveze: *platebni lhůta = padež, srok za plaštane* (rok (zapadlosti) plačila), *zrušit' zákon = otmenja zakon* (preklicati zakon), *trvalý pobyt = postojanno prebivavane* (stalno bivališče).

Petra Stankovska je v prispevku *Nový česko-slovenský slovník* (Novi češko-slovenski slovar) razložila koncept načrtovanega češko-slovenskega slovarja. Najobsežnejši slovar te vrste, dvojezični slovar Ružene Škerlj s 60.000 gesli, je nastal že leta 1995 in je zastarel. Ena izmed pomanjkljivosti v njem so v praksi neobstoječe iztočnice, npr. *držák* m 'predrznež, nasilnež', čeprav je ustrezeni češki izraz *držoun* ipd.; ne vsebuje kvalifikatorjev in kvalifikatorskih pojasnil; homonimi niso označeni idr. Novi slovar bo obsegal 25.000 najpogostejših čeških besed in bo ustrezal sodobnim leksikografskim standardom.

Tretji razdelek, *Speciální slovníky* (Specialni slovarji), začenja prispevek **Ljudmile Babenko** *Russkie sinonimy v leksikografskih parametrah: tri verzii ideografskega slovarja* (Ruski sinonimi v slovaropisnih vzorcih: tri verzije ideografskega slovarja). Obravnava tri tipe najsodobnejših sinonimnih slovarjev ruskega jezika. Prvi, *Slovar-tezaver sinonimov ruskega jezika* (Babenko idr., 2007), navaja sopomenske nize po pomenskih poljih, v hierarhično razvrščenih razredih in ne po abecednem redu. V drugo skupino se razvrščata slovarja *Slovar sinonimov ruskega jezika* (Babenko idr., 2011) in *Sodobni slovar ruskega jezika: sinonimi* (Babenko idr., 2011) z besednimi razlagami za širok krog uporabnikov, zato vključujeta le osnovne sopomenske pare. Tretji tip sinonimnega slovarja predstavlja *Veliki razlagalni slovar sinonimov ruskega jezika: ideografski opis, antonimi, frazemi* (Babenko idr., 2008), ki je razširjen z navedbami protipomenk in frazemov s sestavinami iz pripadajočih sinonimov.

Mirosław Bańko je napisal prispevek *Prospects for Distinctive Synonym Dictionaries in the Light of New Research on Loanword Adaptation in Polish and Czech* (Obeti za posebne sinonimne slovarje v luči novih raziskav prilagajanja izposojenk v poljščini in češčini). V uvodnem delu je predstavil zgodovinski oris sinonimnih slovarjev v poljščini, ki sega še v 19. stoletje. Posebej opozarja na preneseno rabo besed, zvrsti, v katerih se določen sinonim pojavlja, na določanje pomena preko Googlevih slik (poraja se dvom o zanesljivosti, ker ne moremo vedeti, ali Google morda uporablja zavajajoče algoritme!), na stilistično razlikovanje znotraj jezika, npr. poljskih primerov *helikopter* (splošni pogovorni izraz) in *śmigłowiec* (tehnični izraz).

Diana Blagoeva in **Sija Kolkovska** sta pripravili prispevek *Aspekti na normativnostta v sávremennite slavjanski neologični rečnici* (Vidiki normativnosti v sodobnih slovanskih slovarjih neologizmov). Analizirata bolgarske, ruske, ukrajinske, poljske in češke slovarje novejšega besedja. Ti slovarji vsebujejo besedje, ki še ni standardizirano, je v poteku standardizacije ali pa je že standardizirano. Zajeto besedje je lahko pogovorno (*čétéjednička, dálkač, lokál, arafatka, operka, imprezowicz*); lahko se pojavijo novi pomeni že znanih izrazov (*kabel, káčko, platičko*), izrazi, ki so značilni za določeno tematsko ali strokovno področje, izrazi iz publicistike ipd.

Ludmila Danylevko v prispevku *Český jazyk a lidová kultura: projektový zámer lingvokulturologického slovníku* (Češki jezik in ljudska kultura: projektni cilj jezikovno-kulturološkega slovarja) predstavlja projekt, ki bo tujejezičnim (ukrajinskim) študentom lajšal učenje češkega jezika. V geslovníku so uvrščene enote, ki vsebujejo lastna imena,

enote iz ljudskega slovstva, zgodovine, literature, etnologije, ki vsebujejo poimenovanja pojavov iz tradicionalnega življenja, ljudskih, verskih običajev, vraž ipd.

Ljudmila Fedorova je v prispevku *Koncept DOM v novom Aksiologičeskom leksikone slavjan i ih sosedej* (Koncept DOM v novem Aksiološkem leksikonu Slovanov in njihovih sosedov) na primeru večpomenskega leksema rus. *dom* (sln. *dom*) razložila metodološki pristop prikaza leksema v etnolingvističnem poljskem slovarju *Leksykon aksjologiczny Slowian i ich sąsiadów* (1: DOM, ur. J. Bartmiński idr., 2015). Slovarski prikaz večpomenke *dom* je mogoč z različnih vidikov: z materialnega (zunanj vidiz in notranjost), socialnega (družina, ljudje), funkcionalnega (zavetje, varnost, vez s predniki), kulturnega (moralne vrednote) in s pravnega (pravna lastniška razmerja).

Martina Ivanová in **Martin Ološtiak** sta avtorja prispevka *Morfematičké a slovotvorné slovníky slovenčiny* (Oblikoslovni in besedotvorni slovarji slovaščine), v katerem opisujeta redakcijsko delo pri slovarju morfemov in slovarju korenov v slovaščini. Najnovejši slovar morfemov *Retrográdný morfematičký slovník slovenčiny* oz. t. i. odzadnji slovar niza iztočnice po naslednjem principu, npr. *francúz-št-in-a*, *dut-in-a*, *vy-du-t-in-a*, *po-chut-in-a*, *tek-ut-in-a*, *škut-in-a*, *rutín-a*. V *Slovníku koreňových morfém slovenčiny* so izpričana gesla naslednjih tipov: enostavni korenski morfemi brez različic: *č*, *dom*, *čad'*; korenski morfemi z različicami: *koktail/kokteil*, *kapsul/kapsl*; alomorfi korenskih morfemov: *viez* (*vez*, *voz*, *váž*); supletivni korenski morfemi: *človek* (*lud*), *dobr* (*lepš*); vezani korenski morfemi: **ča* (*čia*, *čin*, *čín*); homonimni korenski morfemi: *čel¹* (*čiel*), *čel²*.

Prispevek z naslovom *Valency Lexicon of Czech Nouns NomVallex: Starting Point and Goals* (Vezljivostni leksikon čeških glagolov NomVallex: izhodišče in cilji) so napisale **Veronika Kolářová**, **Jana Klímová** in **Anna Vernerová** z Inštituta za formalno in aplikativno lingvistiko ter s Fakultete za matematiko in fiziko Karlove univerze v Pragi. Pripravljajo korpus vezljivosti čeških glagolov z vsemi vezljivostni posameznega glagola in velikim številom zgledov za posamezno vezljivost. Leta 2016, ko je simpozij potekal, je bil ta korpus še v zasnovi, danes pa je projekt že končan. Za registrirane uporabnike je dostopen na naslovu <http://ufal.mff.cuni.cz/vallex/2.7/doc/home.html>.

Anna Kuleva je prispevala članek *K zaveršeniju raboty nad VI tomom Slovarja jazyka ruskoj poezii XX veka: konkordans novogo tipa* (Zaključna dela za šesto knjigo Slovarja jezika ruske poezije 20. stoletja: konkordanca novega tipa), ki nastaja pod uredništvom Grigorjeva in Šestakove (2001–2015–). Izpostavila je posebnosti avtorskih zgodovinskih slovarjev: prikaz dinamike rabe (zastarele, starinske besede); pogoste so stilno zaznamovane besede (pogovorne, nižje pogovorne), ki imajo drugačno pomensko vrednost; pojavlja se individualna avtorska leksika (enkratne pojavitve), ozka knjižna leksika, novotvorjenke, specializirana (terminološka) poimenovanja ipd. To je primer avtorskega zgodovinskega slovarja ruskega pesniškega jezika iz t. i. »srebrnega stoletja«¹ poezije (zajetih je 10 najvidnejših ruskih pesnikov različnih literarnih smeri), ki ni le zbirka leksemov posameznega literarnega ustvarjalca, temveč predstavlja tudi sistematičen prikaz danega zgodovinskega obdobja, ki se odraža v leksiki.

Martina Ivanová in **Martin Ološtiak** se predstavljata tudi s prispevkom *Slovník viac slovných pomenovaní v slovenčine* (Slovar večbesednih poimenovanj v slovaščini), kjer obravnavata večbesedna poimenovanja, ki nimajo frazeološkega ali terminološkega pomena, t. i. splošna večbesedna poimenovanja, npr. slš. *únikový východ, deň otvorených dverí*. Geslo je strukturirano tako, da so pod nadrejeno iztočnico hierarhično razvrščena večbesedna poimenovanja, npr. *abeceda – grécka abeceda, latinská abeceda, Morseho/Morseova abeceda*. Na koncu gesla je vsak večbesedni izraz preveden v angleščino, francoščino, nemščino, ruščino in španščino.

Petja Osenova in **Kiril Simov** sta v prispevku *Enriching Valency Frames Lexicon of Bulgarian with Semantic Roles* (Obogatitev Bolgarskega leksikona vezljivo-stnih sestavov s semantičnimi vlogami) opisala projekt izdelave leksikona glagolov, razdeljenih na tematska področja, npr. *verb. motion, verb. cognition, verb. weather*, in členjenih glede na njihovo specifično intencijo, npr. *agens – paciens*, kar glagole razvršča po določenih skupinah.

Larisa Šestakova je avtorica članka *Slavjanskije zaimstvovanija v poezii Serebrjanogo veka (po slovarnym i korpusnym dannym)* (Slovanske prevzete besede v poeziji »srebrnega stoletja« (po slovarskih in korpusnih podatkih)), v katerem analizira tujejezične lekseme, sprejete v jezik ruske poezije tega obdobja, in posebnosti njihove rabe. Med leksemi so opazne prevzete besede iz zahodnoevropskih jezikov, od slovanskih jezikov pa prevladujejo ukrajinski (arhaični) enobesedni izrazi in stalne besedne zveze več vrst. Izpostavljeni so posebni primeri individualnih, avtorskih pomenskih sprememb znanih tujejezičnih leksemov.

Milen Tomov je v članku *Leksikografska reprezentacija na pravopisnata norma* (Leksikografski prikaz pravopisne norme) prispeval teoretični opis splošnih načel izdelave pravopisnih priročnikov. Ti se navadno delijo na uvodni del s pravili in slovarski del. Izpostavil je potrebo po rabi kvalifikatorjev pri posameznih iztočnicah, po podatkih o sklanjatvenih vzorcih ipd.

V četrtem razdelku, *Popis slovní zásoby slovanských jazyků – teorie a praxe* (Popis besedišča slovanskih jezikov – teorija in praksa), je **Alla Arhangel's'ka** avtorica prvega prispevka z naslovom *Slovotvorivna feminizacyja v sučasnomu ukrajins'komu movlenni: leksikografičnyj aspekt* (Besedotvorna feminizacija v sodobnem ukrajinskem jeziku: leksikografski vidik). Predstavila je inovacije v tvorbi feminativov v sodobnem ukrajinskem jeziku, ki nastajajo v publicistiki, znanosti in uradnem govorjenem jeziku.

Atanaska Atanasova je avtorica prispevka *Priloženie na Bălgarskija nacionalen korpus v leksikografijata (s ogleđ na novite dumi v bălgarskija ezik)* (Dodatek k Bolgarskemu nacionalnemu leksikografskemu korpusu (glede na novejšje besedje v bolgarskem jeziku)). Osredotoča se na neologizme. Ker ima bolgarščina cirilični črkopis, se prevzete besede (pretežno iz angleščine) novemu jezikovnemu sistemu prilagajajo različno. Tako se na primer *speaker* podomačuje (kot v slovenščini) v *spiker*, v bolgarščini pa celo v *spijker*.

Veronika Čurdová in **Magdalena Kroupová** sta napisali prispevek *Slovesa běžet a běhat v lexicografické perspektivě* (Glagola teči in tekati s stališča leksikografije). Obravnavata vidski par glagolov premikanja *běžet* 'teči' in *běhat* 'tekati'. Poleg podobnega osnovnega pomena se pretežno ujemata tudi v preostalih pomenih.

Članek **Alexandre Jarošové** *Pri ktorých slovesách je reflexivny element sa krátkym tvarom zámena seba?* (Pri katerih glagolih je povratni element *se* kratka oblika zaimka *sebe*?) vsebuje problematiko dojetanja slovaškega *sa* za tožilnik povratnega osebnega zaimka in ali ta z glagolom predstavlja eno enoto. Gre za podobno vprašanje, s kakršnim se ukvarjamo tudi slovaropisci, kjer je odgovor ključen za nastavitev iztočnice (glagoli s *se*). Avtorica prispevka ugotavlja, da gre v tipu *umývat' sa* za eno enoto, v tipu *vidiet' sa* pa gre za tožilnik povratnega osebnega zaimka.

Prispevek *Bulgarian and Czech Names and Name Triggers in WordNet* (Bolgarska in češka imena in imenski sprožilci na internetu) so pripravili bolgarski jezikoslovki **Svetla Koeva** in **Cvetana Dimitrova** ter njun češki kolega **Karel Oliva**. Predstavili so izdelavo leksikona poimenovanj za različne funkcije, poklice ipd. v bolgarščini in češčini. Posamezne skupine poimenovanj so razdeljene še glede na enobesednost in večbesednost, po spolu in po okrajšavah.

Dimităr Kolev je objavil prispevek *Internacionalizacija na leksikata ot oblastta na sporta v bălgarskija i češkija ezik* (Internacionalizacija leksike s področja športa v bolgarskem in češkem jeziku). Lekseme je razdelil v dve skupini: na leksikalne internacionalizme (dejanski – *strečing* in hibridni – *videoigra*) in večkomponentne internacionalizme (dejanski – *fitnes centăr* in hibridni – *fitnes ured*). Posebno področje predstavljajo t. i. eksotizmi, npr. poimenovanja za športe, ki izvirajo iz Azije (npr. *šotokan*).

Marija Kovšova je prispevala članek *Frazeologija kak osobyj kod kul'tury: teoretičeskij i leksikografičeskij aspekty* (Frazeologija kot posebna koda kulture: teoretični in leksikografski vidiki), v katerem izpostavlja, da je kulturni vidik oblikovanja frazeoloških enot odraz doživljanja posamezne jezikovne skupnosti. Slovarski sestavek v *Velikem frazeološkem slovarju ruskega jezika: pomen, raba, kulturološki komentar* (gl. ur. V. N. Telija, 2006) poleg razlage vsakokratne frazeološke enote opisuje tudi njene kulturne konotacije. Kulturološki komentar ima več vidikov: (1) vsebuje etimološko razlago frazema; (2) frazem sooča s starodavnimi plastmi ljudske duhovne kulture: z mitološko predstavo o ureditvi sveta, s posameznimi miti, rituali, z vplivom biblijskih besedil, folkloristiko, s kulturno-zgodovinskimi okoliščinami; in (3) sporoča o tipičnih simbolih, stereotipih dane jezikovne skupnosti ipd.

V prispevku *Lexicografické zpracování sloves pohybu a sloves transportu* (Leksikografska obdelava glagolov premikanja in glagolov transporta) **Magdalena Kroupová** in **Veronika Čurdová** opisujeta glagole premikanja in transporta kot dokaj homogeno semantično skupino, kjer gibanje predstavlja glavno skupno točko. Razvrščata jih med determinirane glagole (usmerjeno gibanje) in nedeterminirane glagole (neusmerjeno gibanje). Pripravili sta pregled, kako so tovrstni glagoli obravnavani v glavnih čeških, slovaških in poljskih slovarjih, in jih razdelili na več specifičnih podskupin.

Prispevek *Problemi na standartizacijata na turističeskata terminologija v bŕlgarskija i češkija ezik* (Problemi standardizacije turistične terminologije v bolgarskem in češkem jeziku), ki ga je napisala **Miglena Mihajlova-Palanska**, obravnava turistično terminologijo v dveh slovanskih jezikih. Problematizira lekseme za vrste barov in hotelov, ki imajo različne slovarske opisne razlage. Avtorica predlaga, da bi vse vrste barov, hotelov ipd. razlagali enotno z *bar*, *hotel*, npr. *motel*: »hotel s razpoloŕeni v blizost mesta za parkirane, prednaznačen za privličane na avtomobilisti«. SSKJ razlaga *motel* takole: 'gostinski obrat hotelskega tipa, navadno ob velikih cestah zunaj naselij'.

Hana Mŕourková je v članku *K výkladu významu neurčitych zájmen v češských a slovisnkých výkladových slovnících* (O razlagi pomena nedoločnih zaimkov v čeških in slovenskih razlagalnih slovarjih) primerjala razlago nedoločnih zaimkov v češčini in slovenščini: *někdo* in *nekdo*, *kdo* ter *karkoli* in *cokoli*. Razlage so praktično identične, prim. razlaga za *kdo* (3. pomen) v SSKJ: 'izraŕa nedoločeno, poljubno osebo'; ASSČ *kdo* (3. pomen) 'označuje neurčitou, bliŕže neurčenu osobu'.

Boŕzana Niševa v prispevku *Neografskoto predstavjane na frazeologičnite neologizmi v bŕlgarskija i v češkija ezik* (Sodobna leksikografska predstavitev frazeoloških neologizmov v bolgarščini in češčini) analizira neologizme, ki so v obeh jezikih večinoma internacionalizmi (iz angleščine), in razlikovalne besedne zveze, kot je češka *zelená únava* (nasprotovanje ekološkim ukrepom). Zgledi kažejo, da so besedotvorni tvorbeni postopki v obeh jezikih zelo produktivni.

Dorota Pazio-Wlazłowska je napisala študijo *Katolicyzm i prawosławie we współczesnej leksykografii polskiej i rosyjskiej* (Katolištvo in pravoslavje v sodobni poljski in ruski leksikografiji). Obravnava način prikaza religiozne leksike v splošnih poljskih in ruskih slovarjih. Ugotavlja, da je njena specifičnost izpostavljena v slovarskih opisnih razlagah in zgledih, ne pa z ustreznimi terminološkimi kvalifikatorji, in po potrebi s kvalifikatorskimi pojasnili.

Joanna Satola-Staškowiak je pripravila članek *Korpusy językowe i wyszukiwarki korpusowe a badania nad współczesnymi tendencjami języków słowiańskich* (Jezikovni korpusi in korpusni iskalniki ter raziskave sodobnih tendenc v slovanskih jezikih). Na primeru poljščine in bolgarščine predstavlja čedalje večji vdor vulgarizmov, pogovornih izrazov in angleških besed v splošni jezik, česar je veliko več kot npr. v slovenskem jeziku.

Tat'jana Mihajlovna Voronina je predstavila vedno aktualno problematiko leksikografov – *Problemy leksikografičeskoj reprezentacii metaforičeskih značenij (na materiale tolkovyh i ideografičeskih slovarnej)* (Problematika leksikografskega prikaza metaforičnih pomenov (na gradivu razlagalnih in ideografskih slovarjev)). V ruskih razlagalnih slovarjih različnih tipov je preverjala prikaz drugotnih, sekundarnih pomenov pri večpomenskih leksemih, predvsem tistih, ki so nastali po metaforičnem pomenskem prenosu. Neenotne rešitve so plod različnih teoretičnih leksikografskih pristopov in tudi teorije semantike, katere glavni cilj je predstavitev pomena/pomenov dane leksikalne enote in sistema pomenov teh enot.

Četrty sklop zaključuje prispevek **Mojce Žagar Karer** *Slovenska terminologija danes in jutri*. Predstavlja slovenske spletne jezikovne portale Termania, Evroterm, Islovar in Terminologiče ter možnosti njihove uporabe.

V sklop B *Diachronni leksikografije* (Diahrona leksikografija), ki vsebuje največ člankov, sta **S. I. Borissoff** in **A. K. Šapošnikov** prispevala *Opyt slovarja obščih i rodstvennyh slov ruskogo i sanskrita* (Poskus slovarja splošnih in sorodnih besed v ruščini in sanskrtu). Opisala sta projekt nastajajočega slovarja, ki je v osnovi korpus primerjav med ruskim jezikom in sanskrtom ter katalog različnih sorodnih besed na podlagi elektronske baze podatkov. Posebnost je inovativni sistem uvrstitve besed na različnih ravneh; po besedotvornih podstavah in obrazilih, po besedotvornih vzorcih; na ravnih podstave z enako ali analogično vokalizacijo; po sorodnosti na ravni podstave z različnimi glasovnimi spremembami in besedotvornimi obrazili; še manjša je sorodnost, ko se uporabljajo različne podstave; prevzemanje s posredovanjem drugih jezikov; nazadnje se razvrščajo leksemi, ki ne izkazujejo sorodnosti in gre za slučajen sovpad.

Prispevek *Terminologie v nomenklátorech Daniela Adama z Veleslavína* (Terminologija v nomenklaturah Daniela Adama iz Veleslavína) je pripravila **Alena M. Černá**. V jezikoslovni analizi slovarskih del iz let 1586 in 1598 se osredotoča na strokovno besedišče s področja vinogradništva in zdravilstva. Lekseme deli na enobesedna ali večbesedna poimenovanja, ki so lahko domača ali tujega izvora (iz latinščine, nemščine).

Znana jezikovna zgodovinarica **Margarita Černyševa** je napisala prispevek *Tipy »dopolnitel'noj informacii« v paleo-, medioslavjanskoj i v ruskoj istoričeskoj leksikografii* (Vrste dodatnih informacij v staro-, srednjeveškoslovanski in ruski zgodovinski leksikografiji). K dopolnilnim podatkom spadajo informacije zunaj običajnih leksikografskih parametrov slovarskega sestavka. Pripravila je pregled stanja po nekaterih slovanskih zgodovinskih slovarjih, pri čemer je posebej izpostavila češki *Slovar staroslovanskega jezika*. Ta vključuje celoten spekter dodatnih podatkov za uporabnika: opozorilo na nejasno semantiko ali na nezanesljivost pomena danega leksema; pojasnilo ob nepričakovanih pomenih; označuje nejasno mesto pojavitve; opozorilo na napake; dopolnilno navajanje bibliografskih podatkov; rekonstrukcijo izgovora idr. Tudi v kasnejših izdajah zgodovinskih slovarjev, npr. ruskih, ki izhajajo v daljšem časovnem obdobju, je opazno prizadevanje, da bi z navajanjem dopolnilnih podatkov čim bolj izčrpno popisali zgodovinsko jezikovno gradivo, npr. z rekonstrukcijo slovničnih oblik, s komentarji nenavadnih skladenjskih konstrukcij ipd.

Hristina Dejkova v članku *Iz praktikata v Bălgarskija etimologičen rečnik – slavjanski ili balkanski proizhod na dve dialektni bălgarski dumi?* (Praktični primer iz Bolgarskega etimološkega slovarja – slovanski ali balkanski izvor dveh narečnih bolgarskih besed?) problematizira izvor bolgarskih narečnih besed *trop* 'snežni metež' in *să pălișuvă* 'slabi, vene'. Prva je lahko slovanskega ali turškega izvora, druga pa slovanskega ali romunskega. Če je *trop* slovanskega izvora, je iz istega korena kot slovensko *tropina*, druga pa iz istega korena kot slovensko *lih*.

Elena Generalova je napisala članek *Vydelenie i leksikografirovanie leksiki prostorečnogo haraktera (na materiale russkogo jazyka XVI–XVII vv.)* (Razdelitev in uslovarjenje pogovornega jezika (na ruskem jezikovnem gradivu 16.–17. stoletja)). Obravnava leksike iz preteklih obdobij jezikovne zgodovine je zahteven proces, ki zahteva drugačne leksikografske kriterije. Ti so: leksikalno-semantični kriterij zaradi posebnosti semantike in rabe leksemov v pogovornem jeziku; funkcionalni kriterij (npr. pogovorni obrazci ob pozdravu); stilistični kriterij (stilna zaznamovanost pogovornih izrazov); besedotvorni kriterij (vzorci tvorbe v pogovornem jeziku); kriterij soodnosnosti (razlaga danega zgodovinskega leksema z nevtralnim leksemom v analognem sobesedilu).

Tatjana Ilieva se je predstavila s prispevkom *Kām vāprosja za leksikografskoto opisane na knjižovnoto nasledstvo na Joan Ekzarh* (Problematika leksikografskega opisa književne dediščine Joana Eksarha). Obravnava deli *Šestodnev* in *Bogoslovie* Joana Eksarha, ki je deloval v Preslavski šoli v 10. stoletju in je eden najpomembnejših starih bolgarskih piscev. Besedili predstavljata veliko bogastvo krščanske pravoslavne leksike. Avtorica izpostavlja tudi projekte, v katerih je ta leksika obravnavana.

Nenad B. Ivanović je pripravil prispevek *Ka počecima naučnog metoda u srpskoj deskriptivnoj leksikografiji (analiza »Pokušenija smislosrodnog rečnika« J. S. Popovića iz 1847. godine)* (O začetkih znanstvene metode v opisni srbski leksikografiji (analiza sopomenskega slovarja J. S. Popovića iz leta 1847), ki zajema prikaz strukture in vsebine slovarja sinonimov iz zgodovine srbskega jezika, iz srede 19. stoletja. Na primeru večpomenskega glagola *moliti* 'prositi' je s sodobnimi leksikografskimi metodami (po Apresjanu) potrdil, da je bila analiza sinonimov v slovarju iz srede 19. stoletja dobro zasnovana in analitično dosledno izpeljana.

Alenka Jelovšek je prispevala razpravo *Slovar slovenskega knjižnega jezika 16. stoletja: pomenske razlage in zgodovinska stvarnost*. Na primerih gesel *beštija*, *dolžnik* in *aufšlog* predstavlja problematiko oblikovanja opisnih (pomenskih) razlag v *SSKJ16*, ki so drugačne kot v sodobni knjižni slovenščini. Nekateri leksemi so iz rabe že izginili.

Valentina Kalinovskaja je prispevala objavo *Slovar' russkogo jazyka XIX veka kak istoriko-leksikografičeskij projekt* (Slovar ruskega jezika 19. stoletja kot zgodovinsko-leksikografski projekt). Z metodo diferencialnega opisa slovarske leksike in z analizo sestava diferencialnega slovarja avtorica omogoča vpogled v leksikografski projekt, ki je dragoceno izhodišče za opazovanje zgodovinske leksike in posledično ustvarja dinamično sliko tedanjega sveta.

Lejla Jur'evna Mirzoeva ima v zborniku prispevek *Otraženie evoljucionnogo aspekta aksiologičeskij predstavlenij v Nacional'nom korpusu russkogo jazyka* (Odrav razvojnega vidika aksioloških predstav v Nacionalnem korpusu ruskega jezika). Velik pomen korpusne lingvistike se kaže na primeru elektronskega korpusa ruskega jezika, ki daje vpogled v razvojni vidik sistema vrednot govorcev ruščine, omogoča objektivne rezultate za različna obdobja jezikovne zgodovine in opisuje dinamiko rabe leksikalnih in frazeoloških enot v diahroniji.

Petr Nejedlý je v prispevku *Cesty k slovníku raněnovověké češtiny* (Pot do slovarja zgodjenovoveške češčine) predstavil priprave na redakcijo razlagalnega slovarja, ki bo v češčini pokrival jezikovnozgodovinsko obdobje v letih 1500–1780 in bo obsegal nad 18.000 gesel. Slovar bo vsebinsko dopolnil delo, ki je bilo začeto s *Staročeským slovarjem*.

Marija Novak je analizirala *Hristinopolskij Apostol XII veka kak leksikografičeskij istočnik* (Kristinopoljski Apostol 12. stoletja kot leksikografski vir). To je elektronska publikacija rokopisa na portalu Manuskript, ki je pomemben za slovansko leksikografijo, posebej za slovarje staroslovanskega in staroruskega jezika ter za slovarje drugih starejših jezikovnozgodovinskih obdobij. Predstavila je rezultate raziskave leksike v rokopisu, ki jo deli na (1) lekseme, ki do zdaj v slovarjih še niso bili potrjeni, (2) lekseme z drugačnim pomenom v slovarjih kot v rokopisu, (3) napake v zapisu, nastale zaradi nepazljivosti pisca (npr. podvojitve zloga), kjer se poraja vprašanje, ali jih registrirati tudi v zgodovinskih slovarjih.

Jana A. Pen'kova in **Aleksandra E. Soboleva** sta predstavili *Slovník germanizmov, zaimstvovannyh v russkij jazyk Srednevekov'ja čerez pol'skoe posredstvo, i novye dannye kartoteki Slovarja russkogo jazyka XI–XVII vv.* (Geslovník germanizmov, prevzetih v srednjeveški ruski jezik s posredovanjem poljščine, in novi podatki v kartoteki Slovarja ruskega jezika 11.–17. stoletja). Analizirata prevzemanje nemških leksemov v vzhodnoslovanske jezike s posredovanjem poljščine. Nova spoznanja v raziskovanju nemško-poljsko-ruskih jezikovnih stikov se nanašajo na (1) še neevidentirane in neraziskane germanizme, ki so bili sprejeti v ruščino s posredovanjem poljščine, v zgodovinskem slovarju 11.–17. stoletja; (2) točnejše datacije prvih pojavitev prevzetih besed, ki so izkazane kot zgodnejše od doslej znanih; (3) dopolnilne informacije o variantah prevzetih leksemov: glasoslovnih in oblikoslovnih različicah besed v 18. stoletju, ko raba še ni bila ustaljena, ipd.

Zdenka Ribarova je pripravila prispevek *Srovávaci index k slovníkům zpracovávaným v rámci Komise pro církevněslovanské slovníky* (Primerjalni indeks za slovarje, izdelane v okviru Komisije za cerkvenoslovanske slovarje). Gre za seznam besed, ki se pojavljajo v *Staroslavjanskem slovarju (po rukopisjam X–XI vekov)*, *Slovníku jazyka staroslověnského I–V*, *Rječniku crkvenoslavenskoga jezika hrvatske redakcije I–*, *Rečniku na crkvenoslovenskiot jazioč od makedonska redakcija I–*, *Srpskoslovenskem rečniku jevanđelja*, *Ogledu srpskog redakcijskog rečnika* in *Slovarju drevnerusskogo jazyka (XI–XIV vv.) I–*. Pri glavni iztočnici so navedene iztočnice iz teh slovarjev (kjer obstajajo) in njihova besednovrstna oznaka. Navedbe besednih vrst, spola in etimologije pri prevzetih besedah so zapisane na osnovi latinščine. Dobrodošel je indeks za vse, ki se ukvarjajo s (staro) cerkveno slovanščino.

Miloslava Vajdlová v prispevku *Elektronický slovník staré češtiny v kontextu slavistickém* (Elektronski slovar stare češčine v slavističnem kontekstu) obravnava elektronski slovar stare češčine, ki je dostopen na <http://vokabular.ujc.cas.cz>. Obsega iztočnice, ki se pojavljajo od približno leta 1300 naprej, ob vsaki je naveden vir, iz

katerega je vzeta, razlaga je primerna, pogrešamo pa ponazarjalno gradivo (recimo za *advent* ni nobenega zгледа, je samo razlaga).

Kot zadnja v zborniku se predstavlja **Jadwiga Waniakowa** s prispevkom *Efekty przelomu cyfrowego we współczesnej etymologii* (Učinki digitalnega preloma v sodobni etimologiji). Prispevek je slavošpev digitaliziranim slovarjem oz. spletnim naslovom, na katerih lahko dobimo tudi starejše (etimološke) slovarje. Z brskanjem po spletu namesto po knjigah si prihranimo veliko časa, predvsem pa učinkoviteje dostopamo do virov, ki so pri določanju etimologije nepogrešljivi.

Delo se zaključuje z abecednim seznamom vseh sodelujočih leksikologov in leksikografov. Za slavistično leksikografsko stroko je ta zbornik pomemben prispevek, ki analizira tako inovativne kakor že preizkušene pristope v slovaropisju. Zasnovan je dovolj široko, da lahko vsak leksikograf najde v njem kak prispevek ali temo, ki ga bo pritegnila oz. spodbudila k raziskovanju.